

T I E D O N A N T O

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Venäjän ortodoksisen kirkon viidennestä teologisesta neuvottelukokouksesta.

Kesäkuun 5.-11. päivinä 1980 pidettiin Turussa Turun kristillillä opistolla viides jumaluusopillinen neuvottelukokous Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Venäjän ortodoksisen kirkon valtuuskuntien kesken.

Ensimmäinen neuvottelukokous pidettiin v. 1970 Turussa, toinen v. 1971 Zagorskissa, kolmas v. 1974 Järvenpäässä ja neljäs v. 1977 Kiovassa.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon valtuuskuntaan kuuluivat Turun ja Suomen arkkipiispa Mikko Juva (valtuuskunnan johtaja); Helsingin hiippakunnan piispa Aimo T. Nikolainen; Mikkelin hiippakunnan piispa Kalevi Toiviainen; Helsingin yliopiston yleisen kirkkohistorian professori Kauko Pirinen; Helsingin yliopiston ekumeniikan professori Tuomo Mannermaa; Åbo Akademin systemaattisen teologian apulaisprofessori Fredric Cleve; Tapiolan seurakunnan kirkkoherra, rovasti Samuel Lehtonen; Tikkurilan seurakunnan kirkkoherra, rovasti Maunu Sinnemäki; Tampereen hiippakunnan pääsihteeri Juha Pihkala; sekä Mikkelin hiippakunnan pääsihteeri Simo S. Salo. Valtuuskunnan sihteereinä toimivat

kirkon ulkomaanasiaain toimikunnan teologisten asiain valiokunnan sihteerinä Lorenz Grönvik ja arkkipiispan sihteerinä Tapio Saraneva. Kokouksen erikoisneuvonantajana oli osastopäällikkö Antti Saarlo.

Venäjän ortodoksisen kirkon valtuuskuntaan kuuluivat Leningradin ja Novgorodin metropoliittina Antonij (valtuuskunnan johtaja); Leningradin hengellisen akatemian professori, Vologdan ja Veliki-Ustjugin arkkipiispa Mihail; Leningradin hengellisen akatemian professori, Leningradin Kristuksen kirkastumisen katedraalin kirkkoherra, ^{rovasti} Nikolai Gundjajev; Suomessa toimivien Moskovan patriarkaatin seurakuntien piirivalvoja, Leningradin ruhtinas Vladimirin katedraalin kirkkoherra, rovasti Pavel Krasno-tzvetov; Leningradin ja Novgorodin metropoliitan sihteerinä, Leningradin Pyhän Kolminaisuuden katedraalin varakirkkoherra, Leningradin hengellisen akatemian opettaja, rovasti Igor Ranne; Leningradin hengellisen akatemian dosentti ja kirjastonhoitaja, rovasti Stefan Dymsha; sekä Leningradin hengellisen akatemian opettaja, pappismunkki Teofan (Galinski).

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kutsumina tarkkailijoina kokoukseen lisäksi osallistuivat seuraavat henkilöt: Suomen ortodoksisen kirkon nimeäminä Joensuun piispa Aleksi ja Suomen ortodoksisen pappisseminaarin lehtori, pastori Veikko Purmonen; Suomen Ekumeenisen Neuvoston nimeäminä Katolisen kirkon Helsingin hiippakunnan piispa Paul Verschuren ja Suomen ruotsinkielisen metodistikirkon pastori Sergei Dubrovin; Suomen evankelis-luterilaisen kirkon nimeäminä Åbo Akademin Uuden testamentin eksegetiikan professori Jukka Thurén, Helsingin yliopiston yleisen

teologian assistentti Risto Cantell, Helsingin yliopiston eku-
meniikan jaoston assistentti Simo Kiviranta, Kirkon tiedotuskes-
kuksen tiedotussihteeri Anneli Janhonen ja teologian maisteri
Katariina Ruokanen. Tarkkailijoilla oli oikeus osallistua kes-
kusteluun.

Venäjän ortodoksisen kirkon valtuuskunta saapui Helsinkiin 4.6.
1980 ja jatkoi samana päivänä matkaansa Turkuun.

Neuvottelujen avajaisjumalanpalvelus pidettiin 5.6. Maarian kir-
kossa, ja siinä toimi liturgina piispa Aimo T. Nikolainen ja ro-
vasti Samuel Lehtonen saarnasi. Ortodoksinen liturgia toimitet-
tiin 7.6. Turun ortodoksisessa Pyhän marttyyriruhtinatar Alek-
sandran kirkossa ja sen toimittivat läsnä olleet Venäjän ortodok-
sisen kirkon ja Suomen ortodoksisen kirkon piispat ja papit met-
ropoliitta Antonij'n johdolla. Sunnuntaina 8.6. valtuuskunnat
osallistuivat Turun tuomiokirkossa pidettyyn päiväjumalanpalve-
lukseen, jossa arkkipiispa Juva ja paikalliset papit toimivat li-
turgeina ja piispa Kalevi Toiviainen saarnasi. Iltapäivällä oli
Turun piispantalossa arkkipiispa ja rouva Juvan vastaanotto, jon-
ka yhteydessä arkkipiispa Juva piti esitelmän Suomen evankelis-
luterilaisesta kirkosta. Sunnuntai-iltana osallistuttiin Raision
kirkossa järjestettyyn kirkkoiltaan, jossa saarnasivat arkkipiis-
pa Mihaail ja piispa Nikolainen. Aamu- ja iltahartaudet pidet-
tiin neuvottelujen aikana vuorotellen kummankin valtuuskunnan
toimesta.

Avajaisistunnossa 5.6. arkkipiispa Mikko Juva lausui kokouksen
osanottajat tervetulleiksi. Puheessaan hän totesi neuvottelu-

kokouksia pidetyn nyt kymmenen vuoden ajan. Neuvotteluilla on tärkeä merkitys sekä teologisena kohtaamisena että yhteisenä koontumisena jumalanpalvelukseen ja rukoukseen. Samalla ne tukevat ponnisteluja kansojen välisen yhteisymmärryksen ja rauhan edistämiseksi. Omissa tervehdyssanoissaan Venäjän ortodoksisen kirkon valtuuskunnan johtaja metropoliitta Antonij esitti kokouksen järjestäjille kiitokset sydämellisestä ja lämpimästä vastaanotosta. Hän muistutti käsiteltävien ongelmien merkityksestä ja mainitsi, että aiemmissa keskusteluissa on käsitelty tärkeitä teologisia teemoja. Hän myös totesi keskustelujen olleen sävyllään ystävällisiä ja luottamuksellisia ja toivotti menestystä tämänkertaisille neuvotteluille, niin että kirkot pääsisivät yhä suurempaan yhteisymmärrykseen.

Metropoliitta Antonij luki kokoukselle Hänen Pyhyytensä patriarkka Pimenin lähettämän kirjeen, jossa patriarkka tervehti kokouksen osanottajia sanoen, että jokainen edellinen kosketus on molemmin puolin rikastuttanut teologista ajattelua ja avannut yhä laajemmat näköalat kristilliselle yhteistyölle.

Neuvottelukokous lähetti tervehdyssähkeen Suomen tasavallan presidentille Urho Kekkoselle, joka vastauksessaan kiitti tervehdyksestä ja toivotti kokouksen tärkeälle työlle parasta menestystä. Sähkeet lähetettiin edelleen Hänen Pyhyydelleen patriarkka Pimenille, Venäjän ortodoksisen kirkon ulkomaanosaston puheenjohtajalle, metropoliitta Juvenalij'lle ja Suomen opetusministeri Pär Stenbäckille.

Neuvottelukokouksen ohjelmaan sisältyi kaksi teemaa:

Wj

MA

1. Usko ja rakkaus pelastuksen kannalta
2. Kirkkojen rauhantyön teologiset perusteet.

Ensimmäisestä aiheesta piti Venäjän ortodoksisen kirkon valtuuskunnan puolesta esitelmän arkkipiispa Mihail. Suomen valtuuskunnan puolesta esitelmöivät tästä aiheesta piispa Aimo T. Nikolainen eksegeettisestä näkökulmasta ja professori Tuomo Mannermaa systemaattisen teologian näkökulmasta.

Toisesta teemasta oli Venäjän ortodoksisen kirkon puolesta laadittu kaksi esitelmää. Professori A.I. Osipovin aiheena oli "Kirkkojen rauhantyön teologiset perusteet" ja pappismunkki Teofanin "Kirkkojen työ maailman kehittämiseksi". Koska professori Osipov oli estynyt saapumaan kokoukseen, hänen esitelmänsä luki rovasti Igor Ranne. Suomen valtuuskunnan puolesta esitelmöi apulaisprofessori Fredric Cleve aiheenaan "Lag och evangelium som den teologiska grunden för kyrkornas arbete för freden".

Esitelmien johdosta keskusteltiin vilkkaasti sekä täysistunnoissa että työryhmissä. Voitiin todeta tyydytyksellä, että jumaluusopilliset keskustelut ovat kuluneiden kymmenen vuoden aikana järjestelmällisesti edistyneet ja teemat ovat elimellisesti rakentuneet aikaisempien kokousten saavutuksille.

Keskustelut käytiin veljellisen sydämellisyyden ja keskinäisen luottamuksen ilmapiirissä. Neuvottelujen osanottajien oli jälleen mahdollista vakuuttautua monista molempien kirkkojen traditioissa olevista yhteisistä piirteistä. Samoin neuvottelut jälleen auttoivat kumpaakin osallistuvaa kirkkoa tuntemaan ja

ymmärtämään toisiaan yhä syvemmin sekä tajuamaan entistä selkeämmin oman perinteensä.

Neuvottelujen tulokset sisältyvät tähän tiedonantoon liitettuihin kahteen tiivistelmään, joissa käsitellään esillä olleita teemoja.

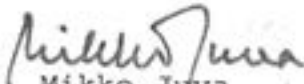
Osapuolet olivat yksimielisiä siitä, että jumaluusopillisia neuvotteluja tullaan jatkamaan.

Osapuolet totesivat tyydytyksellä, että tämäkin neuvottelukokous oli omiaan lähettämään Suomen ja Neuvostoliiton kirkkoja ja kansoja toisiinsa Helsingin ETY-kokouksen hengessä.

Osapuolet ovat edelleen vakuuttuneita siitä, että kahdenvälisestä luonteestaan huolimatta neuvotteluilla on merkitystä myös muille luterilaisille ja ortodoksisille kirkkoille, jotka valmistauvat näiden tunnustusten välisiin yleisiin oppikeskusteluihin. Tämän lisäksi osanottajat totesivat, että nykyisessä ekuumeenisessa liikkeessä tällä dialogilla on merkittävä paikkansa.

Neuvottelujen osanottajat ovat jälleen saaneet nöyrästi ja kiittolisina tuntoa, että Pyhä Henki on läsnäolollaan ohjannut neuvottelujen kulkua. Kiittäen Jumalaa osanottajat päättivät työssä uskon, toivon ja rakkauden hengessä.

Turussa 11. päivänä kesäkuuta 1980

Mikko Juva
Turun ja Suomen
arkkipiispa

Antonij
Leningradin ja Novgorodin
metropoliitta

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Venäjän ortodoksisen kirkon viides teologinen neuvottelukokous. Liite 2 tiedonantoon.

T I I V I S T E L M Ä

aiheesta "Kirkkojen rauhantyön teologiset perusteet".

1. Jumala on luonut kaiken hyväksi, mutta ihmisen lankeemuksen johdosta koko luomakunta huokaa turmeluksen orjuudessa (Room 8:20-22). Sen tervehtymisen edellytyksenä on, että Jumalan alkuperäiset luomisajatukset saavat toteutua.
2. Jumalan terveeksi tekevä toiminta ei koske vain yksilöitä, vaan se ulottuu koko ihmiskuntaan. Jumalan suunnitelmien toteutuessa maailma saa lopullisen täyttymyksensä.
3. Sota on kautta ihmiskunnan historian ollut synnin pahimpia ja vaarallisimpia seurauksia. Siitä syystä on äärimmäisen tärkeää saada se juuritetuksi ihmisyyhteisön elämästä. Koska maailmamme on Jumalan luoma, rauhantyö ei kuulu vain kristityille, vaan kaikille ihmisille. Sen keinot ja toteutus ovat inhimillisen järjen asioita, sillä myös järki on Jumalan ihmiselle antama. Kristillisestä luomis- ja ihmiskäsityksestä avautuu näin kaikkien ihmisten yhteisen rauhantyön mahdollisuus.
4. Jumalan läsnäolo tässä maailmassa, hänen valtakuntansa ja armonsa ovat iloinen tosiasia. Jumalan valtakunta on kerran tuleva kunniassa mutta on silti läsnä jo nyt. Tähän valtakuntaan

meillä on osallisuus Jumalan sanassa ja sakramenteissa. Niiden välityksellä meidät kutsutaan olemaan Jumalan valtakunnan kansalaisia uskossa, toivossa ja rakkaudessa. Uskomme ja luotamme siihen, että tämä Kristuksen valtakunta pysyy ja voittaa riippumatta siitä, mitä maailmassa tapahtuu.

5. Jumalan valtakunnan kansalaisina Kristuksen seuraajat on kutsuttu rauhantekijöiksi maailmassa. Tätä kutsua he kykenevät seuraamaan Jumalan lapsina vain, jos heillä on rauha Jumalan kanssa. Missä näin on tapahtunut, siellä on uusi pohja ihmisten väliselle luottamukselle ja palvelemiselle. Tässä mielessä myös evankeliumi on kirkkojen rauhantyön perusta.

6. Jumalan luomistyö maailmassa on pohjana ihmiskunnan ykseydelle ja ihmisten väliselle veljeydelle. Kirkon katolisuudesta johtuu, että kirkko on kutsuttu ihmiskunnan ykseyden merkiksi. Kirkko on sen vuoksi Jumalan hyvän luomistahdon perusteella ja myös oman olemuksensa nojalla kutsuttu rakentamaan yhteyttä kansojen välille. Kirkko voi täten ottamalla oman ykseytensä vastuullisesti palvella myös maailman ykseyttä.

7. Kirkon välityksellä vaikuttaa maailmassa Jumalan armo, joka johtaa ihmisiä toistensa yhteyteen ja edistää sekä lujittaa inhimillisyyttä.

8. Rauha perustuu totuuden, oikeudenmukaisuuden ja vapauden toteutumiseen ihmisten yhteisössä. Siksi kristittyjen on toimittava sen hyväksi, että kansainvälisesti tunnustetut ihmisoikeudet ja muut ihmisarvoa turvaavat julistukset ovat kaikkien valtioiden

hyväksymät ja myös käytännössä voimassa.

9. Inhimillisyyden toteuttamiseksi on tarpeen, että kristityt ja heihin kuulumattomat ponnistelevat yhdessä luodakseen olot, joissa hätä sekä rakenteellinen ja muu väkivalta on poistettu ja vapaus vallitsee.

10. Kristityt pitävät rauhan rikkomista ja kansan hyökkäämistä toisen kimppuun veljesmurhana, joka särkee Jumalan luoman ihmiskunnan ykseyden. "Hän on tehnyt koko ihmissuvun yhdestä ainoasta asumaan kaikkea maan piiriä" (Apt 17:26).

11. Kansat ovat huolissaan turvallisuudestaan, ja tämä lisää niiden välistä jännitystä. Samaan aikaan kun rikkaat kansakunnat kuluttavat valtavia summia asevarusteluun, sadoilla miljoonilla ihmisillä ei ole mahdollisuutta tyydyttää perustarpeitaan eivätkä he voi saada alkeellistakaan lääkinnälistä apua. Asevarustelu kulkee monissa kehitysmaissa kansan välttämättömien tarpeiden tyydyttämisen edellä. Asevarustelun kasvu on vakava uhka maailman rauhalle.

12. Luonnonvarojen rajallisuus ja ympäristön saastuminen aiheuttavat sen, ettei määrällinen kasvu enää voi olla päätavoite. Tässä tilanteessa kehitys on suunnattava elämän laatuun. Kristittyjen tulee rakentaa elämänsä evankeliumin antamien periaatteiden mukaisesti, sillä niihin sisältyvät ihmisen elämisen laadun perusteet. Kristittyjen tulee toimia niin, että ihmiset hallitsisivat ja käyttäisivät luonnonvaroja vastuuntuntoisesti.

13. Köyhien ja rikkaiden välinen kuilu yhteiskunnissa ja kansojen välillä estää ihmisarvon toteutumista ja on vakavana uhkana rauhalle. Tämä pakottaa vaatimaan oikeudenmukaisuuden ja tasauksen toteuttamista maailmassa.
14. Kaiken edellä sanotun valossa kirkon tehtävänä on kasvattaa jäseniään vastuulliseen palvelutyöhön maailmassa.
15. Kirkon sanoman uskottavuus edellyttää solidaarisuutta sellaisten kanssa, jotka kärsivät epäoikeudenmukaisuuksista, vapauden riistosta ja ihmisoikeuksien kaventamisesta.
16. Toimiessaan profeetallisesti kirkko ei voi samastua rakenteisiin ja normeihin, jotka edistävät sortoa tai polkevat ihmisarvoa. Sen on rohkaistava yhteiskunnallisesta ja taloudellisesta toiminnasta vastuussa olevia pyrkimään oikeudenmukaisuuteen.
17. Kirkot haluavat tukea hallitusten pyrkimyksiä kansainvälisen jännityksen lieventämiseksi ja jatkuvan asevarustelun lopettamiseksi sekä kansojen välisen luottamuksen ilmapiirin rakentamiseksi Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin Helsingissä allekirjoitetun päätösasiakirjan hengessä.

Turussa 11. päivänä kesäkuuta 1980

Mikko Juva
Turun ja Suomen
arkkipiispa

Antonij
Leningradin ja Novgorodin
metropoliitta

T I I V I S T E L M Ä

aiheesta "Usko ja rakkaus pelastuksen tekijöinä"

Aikaisemmissa neuvotteluissa on todettu, että luterilaisen ja ortodoksisen pelastusopin keskeisillä näkökohdilla, vanhurskauttamisella ja jumalallistamisella on vankka uusitamentillinen perusta ja että molemmista vallitsee laajalle ulottuva yhteisymmärrys. Tämä yhteisymmärrys nojaa oppiin Kristuksesta, jossa kirkkoilla on yhteinen pohja. Kristus on vanhurskauttamisemme ja jumalallistamisemme perusta. Samalla on kuitenkin käynyt ilmi, että huolimatta tästä yhteisymmärryksestä on kirkkojen välillä esiintynyt erimielisyyttä eri aspektien korostusten johdosta. Yksi tällainen ongelma on uskon ja rakkauden suhde pelastuksessa.

Kun on kysymys ihmisen jumalasuhteesta ja pelastuksesta, luterilaiset ovat mieluummin puhuneet uskosta ja uskon elämästä, ortodoksit taas ovat mieluummin puhuneet rakkaudesta.

Sanoilla 'rakkaus' ja 'usko' on Pyhissä kirjoituksissa ja yleisessä kielenkäytössä monta eri merkitystä. Siksi on uskosta ja rakkaudesta puhuttaessa otettava välttämättä huomioon, mikä on näiden sanojen merkitys Raamatussa kussakin tekstiyhteydessä.

Turussa nyt käydyt oppikeskustelut ovat vakuuttavasti osoittaneet, että molemmat kirkot opettavat uskosta ja rakkaudesta pelastuksen tekijöinä olennaisesti samalla tavalla.

TEESIT

1. Jumala, joka olemukseltaan on yksi ja kolmiyhteinen Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen persoonissa, on rakkaus. Tämä on meidän pelastuksemme perusta. Meidän tähtemme ja meidän pelastuksemme tähden ihmiseksi tullut Jumalan Poika, tosi Jumala ja tosi ihminen, Jeesus Kristus, on elämällään, kuolemallaan ja ylösnousemuksellaan voittanut synnin ja kuoleman. Näin hän on tullut meidän uskomme alkajaksi ja meidän Jumalalle ja lähimmäisille osoittamamme rakkauden lähteeksi (1 Joh 4:7, 19).

2. Jeesuksessa Kristuksessa, jossa asuu jumaluuden koko täyteys, on paljastunut Jumalan ihmisiin - hänestä luopuneeseen maailmaan - kohdistama käsittämätön rakkaus (1 Joh 4:8, 16, Joh 3:16). Kun tulemme pyhässä kasteessa hänen kirkkonsa jäseniksi ja kun uskomme häneen, Jumalan Poikaan, joka on tullut maailmaan syntisiä pelastamaan, osallistumme hänen jumalalliseen elämäänsä. Ottaessamme vastaan Kristuksen hänen pyhässä sanassaan ja pyhissä sakramenteissaan tulemme - traditioittemme eri sanontoja käyttäen - Jumalan lapsiksi (Room 8:14-17), saamme vanhurskauden (Room 3:24) ja sovituksen (2 Kor 5:18), ja meidät jumalallistetaan (1 Joh 3:2).

3. Kristillisen opin pelkkä totenapitäminen ei vielä ole pelastavaa uskoa eikä johda hyviin tekoihin (Jaak 2:17-26). Pelas-

tava usko on persoonallista elämänyhteyttä Jumalaan Jeesuksen Kristuksen kautta Pyhässä Hengessä (Gal 2:20, 5:25).

Luterilaiset korostavat erityisesti uskoa luottamuksena Jumalaan ja hänen lupauksiinsa.

4. Elävä usko merkitsee Pyhässä Hengessä vaeltamista (Gal 5:25). Hengen ensimmäinen hedelmä on rakkaus (Gal 5:22). Koska rakkauteen sisältyvät kaikki käskyt, se on lain täyttymys (Matt 22:40, Room 13:10). Näin usko synnyttää rakkauden tekoja, niin kuin hyvä puu kantaa hyviä hedelmiä (Luuk 6:43, 46).

5. Jumala antaa pelastuksen armostaan ja rakkaudestaan. Tämä pelastus ylittää olemukseltaan rajattomasti ymmärryksemme (1 Kor 2:9) eikä sitä siksi voida ansaita hyvillä teoilla. Kuitenkin rakkauden kautta vaikuttava usko (Gal 5:6) synnyttää hedelmänä hyviä tekoja.

Tässä yhteydessä luterilainen osapuoli painottaa, että on erotettava toisistaan ne teot, joilla yritetään ansaita pelastusta ja joita apostoli Paavali nimittää 'lain teoiksi' (Room 3:19-20, 26-28, 4:2-8, Gal 2:16, Ef 2:8-9) ja ne teot, jotka ovat pelastavan uskon hedelmiä ('hyvät teot' Ef 2:10). Usko ja 'lain teot' sulkevat toisensa pois, mutta uskoa seuraavat erottamattomasti 'hyvät teot'.

Usko, johon liittyy palkinnon toivo (2 Kor 3:11-12, 4:17-18) ja jopa rangaistuksen pelko, voi tuottaa hyvää käytöstä (Juud 23, 1 Piet 1:17, Fil 2:12). Uskon yhteys rakkauteen on kuitenkin

se "erinomainen tie" (1 Kor 12:31).

6. Rakkauden ratkaisevasta asemasta pelastuksessa on osoituksena rakkauden käsky: "Rakasta Herraa, sinun Jumalaasi, kaikesta sydäimestäsi ja kaikesta sielustasi ja kaikesta voimastasi ja kaikesta mielestäsi, ja lähimmäistäsi niinkuin itseäsi" (Luuk 10:27). Jumalan rakastaminen on ihmisen vastaus hänen rakkauteensa (1 Joh 4:19) ja se ilmenee uskollisuutena Jumalalle, uskon tunnustamisena ja lähimmäisen rakkautena (1 Joh 4:7-10).

7. Niin kuin Jumalan Poika tullessaan ihmiseksi asettui ihmisen asemaan (Fil 2:6-7), niin on kristityn suhteessaan lähimmäisiensä osoitettava Kristuksen mieltä (Fil 2:5), rakkautta, ja asetuttava lähimmäisiensä asemaan (Room 15:7) kantamaan toisen kuormia (Gal 6:2) siten ilmentäen Kristuksen rakkautta. Tässä rakkaudessa toteutuu Jeesuksen opettama 'kultainen sääntö': "Sentähden, kaikki, mitä te tahdotte ihmisten teille tekevän, tehkää te samoin heille; sillä tämä on laki ja profeetat" (Matt 7:12).

8. Mitä enemmän ihminen antaa lähimmäiselleen Jumalalta saamaansa rakkautta, sitä enemmän Kristus saa hänessä muodon (Gal 4:19, Ef 3:17-19) ja sitä enemmän hän voi vastustaa pahaa. Tässä pyhityksen kilvoittelussa ihminen kuitenkin aina jää puutteelliseksi (Matt 5:48, Fil 3:12-14) ja tarvitsee aina uudistuvaa katumusta ja syntien anteeksiantamusta.

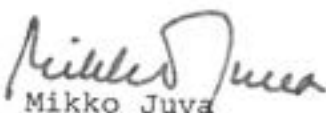
Mj

MA

9. Jos ihminen pysyy synneissäänsä eikä kadu niitä, hän saat-
taa menettää sekä uskon että rakkauden ja samalla koko pelas-
tuksen. Taistelu syntiä vastaan jatkuu ihmisen koko maanpääl-
lisen elämän ajan.

10. Ihmisen usko ja rakkaus tutkitaan viimeisellä tuomiolla.
Jokainen tuomitaan sen mukaan, miten hänen uskonsa on ilmennyt
rakkauden tekoina (2 Kor 5:10, Matt 25:31-46). Rakkaus on us-
koa ja toivoakin suurempi (1 Kor 13:13), koska sen teot ulot-
tavat ikuisuuteen (Ilm 14:13). Kristuksen tulemuksessa kunni-
assaan, jota me odotamme, toteutuvat lopullisesti tuomio ja pe-
lastus, so. syntisen ihmisen armahtaminen Kristuksen tähden ja
hänen tulemisensa osalliseksi tulevan maailman elämästä.

Turussa 11. päivänä kesäkuuta 1980

Mikko Juva
Turun ja Suomen
arkkipiispa

+
Antoni
Leningradin ja Novgorodin
metropoliitta

COMMUNIQUE

of the fifth theological conversations between the representatives of the Evangelical Lutheran Church of Finland and the Russian Orthodox Church.

The fifth theological conversations between the delegations of the Evangelical Lutheran Church of Finland and the Russian Orthodox Church took place in Turku at the Turku Christian High School in June 5th - 11th, 1980.

The first conversations were held in Turku in 1970, the second in Zagorsk in 1971, the third at Järvenpää in 1974 and the fourth in Kiev in 1977.

From the Evangelical Lutheran Church of Finland the following delegation attended the conversations: Mikko Juva, Archbishop of Turku and Finland (Head of the Delegation); Aimo T. Nikolainen, Bishop of the Helsinki Diocese; Kalevi Toiviainen, Bishop of the Mikkeli Diocese; Kauko Pirinen, Professor of General Church History at Helsinki University; Tuomo Mannermaa, Professor of Ecumenics at Helsinki University; Fredric Cleve, Assistant Professor of Systematic Theology at Åbo Akademi; Samuel Lehtonen, Rector of the Tapiola parish; Maunu Sinnemäki, Rector of the Tikkurila parish; Juha Pihkala, General Secretary of the Tampere Diocese and Simo S. Salo, General Secretary of the Mikkeli Diocese. Lorenz Grönvik, Secretary for Theology of the Committee for Foreign Affairs of the Church of Finland and Tapio Saraneva, Secretary to the Archbishop, acted as secretaries of the delegation. Antti Saarlo, Head of Department, acted as a special consultant of the conversations.

From the Russian Orthodox Church the following delegation attended the conversations: Metropolitan Antonij of Leningrad and Novgorod (Head of the delegation); Archbishop Mikhail of Vologda and Velikij Ustjugin, Professor of the Leningrad Theological Academy; Archpriest Nikolay Gundyayev, Professor of the Leningrad Theological Academy, Dean of the Cathedral of the Transfiguration of Christ in Leningrad; Archpriest Pavel Krasnotsvetov, Dean-Superintendent of the Patriarchal parishes in Finland, Dean of the Cathedral of Prince Vladimir in Leningrad; Archpriest Igor Ranne, Secretary to the Metropolitan of Leningrad and Novgorod, Vice-Dean of the Cathedral of the Holy Trinity in Leningrad, Teacher of the Leningrad Theological Academy; Archpriest Stefan Dymsha, Docent and Librarian of the Leningrad Theological Academy and Hieromonk Teofan (Galinskij), Teacher of the Leningrad Theological Academy.

As observers invited by the Evangelical Lutheran Church of Finland the following persons attended the conversations: from the Finnish Orthodox Church: Bishop Aleksi of Joensuu and the Rev. Veikko Purmonen, Teacher of the Finnish Orthodox Theological Seminary; from the Ecumenical Council of Finland: Paul Verschuren, Bishop of the Helsinki Diocese of the Catholic Church in Finland and Sergei Dubrovin of the Swedish Methodist Church in Finland; from the Evangelical Lutheran Church of Finland: Jukka Thurén, Professor of the New Testament Exegetics at Åbo Academi, Risto Cantell, Assistant of General Theology at Helsinki University, Anneli Janhonen, Information Secretary at the Information Centre of the Church of Finland and Katariina Ruokanen, Master of Sacred Theology. The observers had the right to participate in the discussions.

The delegation of the Russian Orthodox Church arrived in Helsinki on June 4th, 1980 and continued their journey to Turku on the same day.

At the Opening Service of the conversations, which was held at St. Mary's Church on June 5th, Bishop Aimo T. Nikolainen officiated and the sermon was held by Provost Samuel Lehtonen. The Orthodox Liturgy was held on June 7th at the Orthodox Church of St. Aleksandra in Turku and it was performed by the bishops and priests attending from the Russian Orthodox Church and the Finnish Orthodox Church led by the Metropolitan Antonij. On Sunday June 8th, the delegates attended the Day Service in the Cathedral of Turku, where Archbishop Juva and the local priests officiated, and the sermon was held by Bishop Kalevi Toiviainen. In the afternoon Archbishop and Mrs Juva gave a reception in the residence of the archbishop, where Archbishop Juva gave a lecture on the Evangelical Lutheran Church of Finland. On Sunday evening the delegates took part in an Evening Service at the church of Raisio, where the sermons were held by Archbishop Mikhail and Bishop Nikolainen. During the conversations the Morning and Evening Prayers were conducted by both delegations in turn.

In the Opening Session on June 5th Archbishop Juva bid the participants welcome. In his speech he stated that the conversations have now continued for ten years. The conversations are of great importance both as a theological encounter and as occasions of gathering together for worship and prayer. At the same time they contribute to the efforts for promoting mutual understanding and peace between nations. In his own greeting the leader of the delegation of the Russian Orthodox Church Metropolitan Antonij extended thanks to the organizers of the conversations for their hearty and warm welcoming.

He pointed out the importance of the problems to be dealt with and remarked that important theological issues have been handled on the previous occasions. He also stated that the discussions have been carried out in a friendly and confidential atmosphere and wished that the present conversations would be successful and lead to an ever greater understanding between the churches.

Metropolitan Antonij read out the letter sent to the participants of the conversations by His Holiness Patriarch Pimen, where he sends his greetings to the delegates by stating that each previous contact has enriched both parties in their theological thinking and opened up new, enlarging perspectives for christian co-operation.

The meeting sent a telegram of greetings to Dr. Urho Kekkonen, President of the Republic of Finland, who in his reply thanked for it and wished the best success for the important work of the conversations. Furthermore, telegrams were sent to His Holiness Patriarch Pimen, to Metropolitan Yuvenaly, Chairman of the Department of External Church Relations of the Russian Orthodox Church, and to Mr. Per Stenbäck, Minister of Education in Finland.

The programme of the conversations covered two themes:

1. Faith and Love as Elements of Salvation
2. The Theological Foundation of the Churches' Work for Peace.

On behalf of the delegation of the Russian Orthodox Church a paper was read on the first theme by Archbishop Mikhail. On behalf of the Finnish delegation papers on this theme were read by Bishop Aimo T. Nikolainen from the exegetical

point of view and Professor Tuomo Mannermaa from the point of view of the systematic theology.

On the second theme two papers were prepared on behalf of the Russian Orthodox Church. "The Theological Foundation of the Churches' Work for Peace" was the theme of Professor A.I. Osipov, and "The Churches' Work for Developing the World" that of Hieromonk Teofan. Since Professor Osipov was prevented from attending the conversations his paper was read by Archpriest Igor Ranne. On behalf of the Finnish delegation a paper was read by Assistant Professor Fredric Cleve on the theme "Law and gospel as the theological foundation for the churches' work for peace".

The papers gave rise to lively debates both in sessions and in working groups. It was noted with satisfaction that the theological conversations have proceeded systematically during the past ten years and that the themes have been organically built on the results achieved at previous meetings.

The conversations proceeded in the spirit of brotherly heartiness and mutual confidence. The participants to the conversations had again the possibility to become convinced of many common features in the traditions of both churches. Furthermore, the conversations helped the participating churches to learn to know and understand each other more deeply and to grasp an even clearer view of one's own tradition.

The results of the conversations have been included in the two summaries of the themes dealt with in the discussions. The summaries are attached to this communiqué.

Both partners agreed that these theological conversations are to be continued.

Both sides stated with delight that also these conversations had contributed to bringing the churches and the peoples of Finland and the Soviet Union closer to each other in the spirit of the Helsinki Conference on Security and Co-operation in Europe.

Both partners are furthermore convinced that the conversations, in spite of their bilateral nature, are of importance also for other Lutheran and Orthodox churches, which are getting prepared for doctrinal discussions between these confessions. In addition to this, the participants stated that within the present-day ecumenical movement this dialogue is of great significance.

The participants to the conversations have again humbly and with thankful mind been able to feel that the Holy Spirit with his presence has guided the course of the conversations. The delegates concluded their work by thanking God in the spirit of faith, hope and love.

Turku, June 11th, 1980

Mikko Juva

Archbishop of Turku
and Finland

Antonij

Metropolitan of Leningrad
and Novgorod

The fifth theological conversations
between the representatives of the
Evangelical Lutheran Church of
Finland and the Russian Orthodox Church.

APPENDIX 1 to the communiqué

S U M M A R Y on the theme
"Faith and love as Elements of Salvation"

During the previous negotiations it has been stated that the central aspects of the Lutheran as well as of the Orthodox doctrines of salvation, i.e. of justification and deification, are firmly based on the New Testament, and that there is great unanimity on both these aspects. This consensus rests on the doctrine about Christ, in which the churches have a joint basis. Christ is the basis of our justification and deification. At the same time, it has, however, become evident that, in spite of this unanimity, there are differing views between the churches as regards the accentuation of the different aspects. The relation between faith and love in salvation is one such problem.

In referring to man's relation to God and salvation, Lutherans tend to stress faith and the life of faith, whereas the Orthodox prefer to stress love.

The words 'love' and 'faith' have many different meanings both in the Scriptures and in general usage. Therefore, whenever faith and love are discussed, it is utterly necessary to note the precise meaning these words carry in the Biblical context where they occur. The theological conversations now held in Turku have conclusively proved that the doctrines of both churches on faith and love in salvation are essentially similar.

THE THESES

1. God, who is one in His essence and Triune in the persons of the Father, the Son and the Holy Spirit, is love. This is the foundation of our salvation. For us and for our salvation the Son of God, Jesus Christ, true God and true Man, became a man and thus has overcome sin and death through his life, His death

and His resurrection. Through all this He has become the initiator of our faith and the source of our love towards God and our neighbours (1 Joh. 4:7, 19).

2. In Jesus Christ, in whom dwells the whole fulness of godhood, God has revealed His inconceivable love for mankind - for the world departed from Him (1 Joh. 4:8, 16; Joh. 3:16). When we become members of His Church in the Holy Baptism, and when we believe in Him, the Son of God, who came into the world to save sinners, we participate in His divine life. When we receive Christ through His Holy Word and Holy Sacraments, we become - in the different wordings of our distinct traditions - God's children (Rom. 8:14 - 17), justification (Rom. 3:24) and reconciliation (2 Cor. 5:18) are bestowed upon us, and we become deified (1 Joh. 3:2).

3. Mere believing in the veracity of the Christian doctrine does not yet constitute redeeming faith and does not lead to good works (James 2: 17 - 26). Redeeming faith is a life in personal communication with God through Jesus Christ in the Holy Spirit (Gal. 2:20, 5:25).

The Lutherans particularly stress faith as trust in God and in His promises.

4. A living faith means walking in the Holy Spirit (Gal. 5:25). The first fruit of the Spirit is love (Gal. 5:22). As love comprises all commandments, it is the fulfilment of the law (Matt. 22:40, Rom. 13:10). Thus faith gives birth to works of love, as a good tree bears good fruit (Luke 6:43, 46).

5. God gives salvation out of His grace and love. This salvation in its essence limitlessly exceeds our understanding (1 Cor. 2:9) and thus cannot be earned

through good works. Yet faith working through love (Gal. 5:6) yields good works as its fruit.

In this context the Lutheran participants stress that there must be a distinction between such deeds with which we attempt to earn salvation and which deeds St Paul calls 'the deeds of the law' (Rom. 3: 19 - 20, 26 - 28, 4:2 -8, Gal. 2:16, Eph. 2:10). Faith and 'the deeds of the law' mutually exclude one another, but faith is inseparably followed by 'good works'.

A faith that involves hope of a reward (2 Cor 3:11 - 12, 4: 17 -18) or even fear of punishment, may result in good demeanour (Jude 23, 1 Pet. 1:17, Phil. 2:12). The relation between faith and love is, however, the "excellent way" (1 Cor. 12:31).

6. The decisive role of love in salvation is indicated in the commandment of love: "Thou shalt love the Lord thy God with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy strength, and with all thy mind; and thy neighbour as thyself" (Luke 10:27). Man's love of God is his response to the love of God towards men (1 Joh. 4:19) and it manifests itself in faithfulness to God, in professing one's faith and in love for one's neighbours (1 Joh. 4: 7 - 10).

7. As the Son of God, in assuming human nature, placed himself in the position of man (Phil. 2: 6 - 7), so the Christian in his relation to his neighbour ought to show Christ's disposition (Phil. 2:5), that is love, and place himself in his neighbour's position (Rom. 15:7) and bear his burdens (Gal. 6:2) and so express the love of Christ. In such love the 'golden rule' that Jesus taught becomes realized: "Therefore all things

whatsoever ye would that men should do to you, do ye even so to them; for this is the law and the prophets" (Matt. 7:12).

8. The more man extends the love he has received from God to his neighbours, the more Christ is formed in him (Gal. 4:19, Eph. 3:17 - 19) and the more efficiently he can withstand evil. In this exertion to attain sanctification, man, however, always stays imperfect (Matt. 5:48, Phil. 3:12 - 14) and always needs renewed penitence and forgiveness of sins.

9. If man remains in sin and does not repent, he might lose both faith and love and, at the same time, salvation. The fight against sin continues throughout man's life on earth.

10. In the final judgement man's faith and love will be probed. Everyone will be judged according to how faith has become manifest in works of love (2 Cor. 5:10, Matt. 25:31 - 46). Love even exceeds faith and hope (1 Cor. 13:13). because the works of love extend into eternity (Rev. 14:13). At the advent of Christ in glory that we look forward to, judgement and salvation will finally become a reality, that is mercy will be bestowed on sinful man for Christ's sake, and man will become partaker of the life of the world to come.

Turku, June 11th, 1980

Mikko Juva

Archbishop of Turku
and Finland

Antonij

Metropolitan of Leningrad
and Novgorod

The fifth theological conversations between the representatives of the Evangelical Lutheran Church of Finland and the Russian Orthodox Church.

APPENDIX 2 to the communiqué

S U M M A R Y on the theme

"The Theological Foundation of the Churches'
Work for Peace"

1. God created everything to be good, but because of the fall of man the whole creation groans in the bondage of corruption (Rom. 8:20 - 22). Its recovery to health presupposes that God's original intentions for the creation are allowed to become realized.
2. God's activity in restoring health does not concern individuals only, but it embraces the whole of mankind. As God's intentions become realized, the world achieves its ultimate fulfilment.
3. War has been one of the worst and most dangerous consequences of sin throughout the history of mankind. Therefore it is of prime importance to uproot this evil from the life of the human community. Since our world is God's creation, the work for peace does not concern only Christians, but all people. Its means and realization are matters for human reason, for reason, too, is a gift bestowed on man by God. The Christian concepts of the creation and of man thus unfold the possibility for all human beings to work together for peace.
4. God's presence in this world, His Kingdom and grace are a joyful fact. The Kingdom of God will once appear in glory, but even so, it is already now present. In this Kingdom we participate through God's Word and the Sacraments. Through them we are called upon to be citizens of the Kingdom of God in faith, hope and love. We believe and trust that this Kingdom of Christ remains and stays victorious, irrespective of what happens in the world.

5. As citizens of the Kingdom of God the followers of Christ are summoned to be workers for peace in the world. They are able to follow this call as children of God only if they are at peace with God. Where this has happened, there exists a new basis for mutual confidence and service between men. In this sense the Gospel, too, is a basis for the work for peace carried out by the churches.
6. God's creative work in the world is a basis for the unity of mankind, and for the brotherhood among men. Because of her catholicity, the Church is called upon to be the sign of the unity of mankind. Therefore, because of the good intention inherent in God's creative will and on the basis of her own essence, the Church has been summoned to build up unity among nations. Thus, by assuming responsibility for her own unity, the Church can be of service as far as unity in the world is concerned.
7. Through the church the grace of God is active in the world, leads people to unity with one another, and promotes and reinforces humaneness.
8. Peace is based on the realization of truth, justice and freedom in the community of men. Therefore the Christians must be instrumental in getting all internationally acknowledged human rights and other proclamations safeguarding human dignity accepted by all nations and applied in practice, too.
9. In order to realize humaneness it is necessary for Christians and for people outside their ranks to join forces in creating conditions where privation, structural and other violence are abolished and freedom prevails.

10. The Christians regard the breaking of peace and the aggression by one people directed against another as fratricide, which destroys the unity of mankind that God created. "He hath made of one blood all nations of men for to dwell on all the face of the earth" (Acts 17:26).
11. The nations are worried about their safety, and this increases the tension between them. At the same time as the rich nations spend enormous sums on the arms race, hundreds of millions of people lack possibilities of satisfying their basic needs and cannot even get the most elementary medical care. In many developing countries the arms race is given priority over satisfying the most basic needs of the people. The increasing arms race constitutes a serious threat to world peace.
12. The limited natural resources and the environmental pollution exclude quantitative growth from being the prime objective. In the present situation, development must be directed towards achieving quality of life. The Christians should establish their own lives on the principles laid down in the Gospels, as these contain the bases for the quality of life for man. The Christians should act so as to promote responsible control and use of the natural resources.
13. The gap between the rich and the poor within societies and nations prevents human dignity from being realized and constitutes a severe threat to peace. This compels us to demand the realization of justice and even distribution throughout the world.
14. In the light of what has been stated above, the task of the church is to educate its members to responsible service in the world.

15. The credibility of the message of the church presupposes solidarity with those who suffer from injustice, deprivation of freedom and circumscription of human rights.

16. In its prophetic mission, the church cannot identify itself with structures and norms which promote oppression or violate human dignity. It ought to encourage those responsible for social and economic activities to strive for justice.

17. The churches want to support the governments in their efforts to achieve international detente and to stop the continuous arms race, and to create an atmosphere of confidence between all nations in the spirit of the final document signed in Helsinki during the European Conference for Security and Co-operation.

Turku, June 11th, 1980

Mikko Juva

Archbishop of Turku
and Finland

Antonij

Metropolitan of Leningrad
and Novgorod